

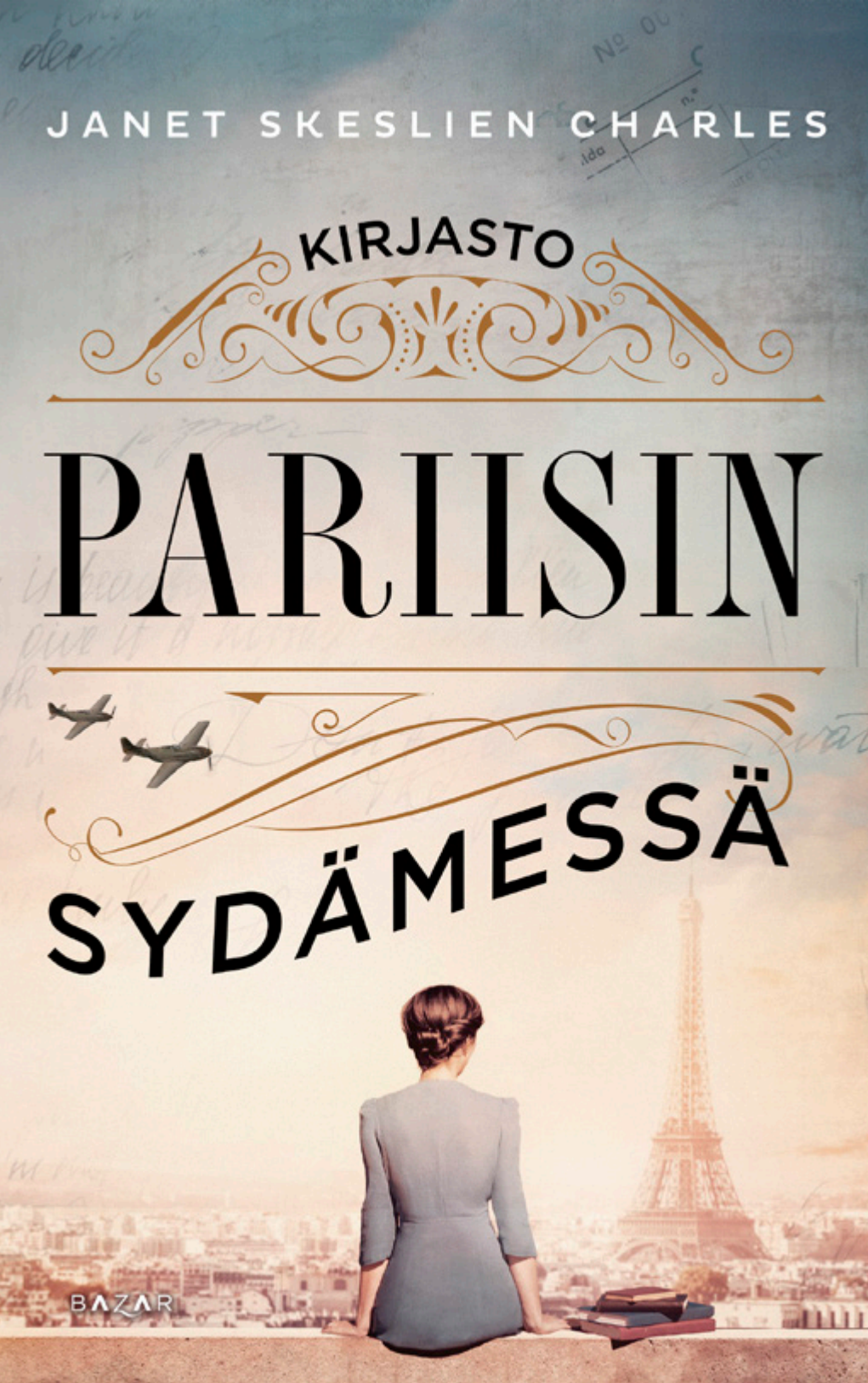
JANET SKESLIEN CHARLES

KIRJASTO

PARIISIN

SYDÄMESSÄ

BAZAR

JANET
SKESLIEN
CHARLES

KIRJASTO
PARIISIN
SYDÄMESSÄ

JANET SKESLIEN CHARLES

KIRJASTO

PARIISIN

SYDÄMESSÄ

Suomentanut Katariina Kallio

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Katariina Kallio
Englanninkielinen alkuteos *The Paris Library*
Copyright © 2021 by Janet Skeslien Charles
By arrangement with Kaplan/DeFiore Rights,
New York and Ia Atterholm Agency, Sweden

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-376-433-0

Taitto Jukka Iivarinen / Vitale
Painettu EU:ssa

Vanhemmilleni

1. LUKU

Odile

Pariisi, helmikuu 1939

Numerot leijuivat pääni ympärillä kuin tähtikuviot. 823. Ne olivat uuden elämän avaimia. 822. Toivon tähtikuviot. 841. Myöhään illalla, kun makasin valveilla, aamuisin kun olin matkalla ostamaan voisarvia, silmieni edessä muodostui numerosarja toisensa perään: 810, 840, 890. Niissä oli vapaus, tulevaisuus. Numeroiden lisäksi olin opiskellut myös kirjastojen historiaa aina 1500-luvulle saakka. Samaan aikaan, kun Englannin Henrik VIII kulutti päiväänsä katkomalla vaimojensa kauloja, meidän Fransimme uuden aikaisti kirjastoaan ja avasi sen tutkijoiden käyttöön. Hänen kuninkaallinen kokoelmansa oli Ranskan kansalliskirjaston Bibliothèque Nationale siemen. Nyt minua odotti Pariisin amerikkalaisen kirjaston työhaastattelu, ja kertasin kotona kirjoituspöydän ääressä muistiinpanojani vielä viimeisen kerran: perustettu vuonna 1920, ensimmäisenä Pariisissa avoinna myös suurelle yleisölle, käyttäjiä yli 30 maasta, neljäsosa heistä Ranskasta. Painoin tiedot visusti mieleeni toivoen saavani niiden avulla kirjaston johtajan vakuuttumaan pätevydestäni.

Kotimme sijaitsi nokisella rue de Romella vastapäätä Saint-Lazaren rautatieasemaa, jonka ratapihalla veturit yskivät savua. Lähdin ulos hiuksia riepottelevaan tuuleen ja koetin survoa kiehkuroitani baskerin sisään. Kaukana häämötti Saint-Augustinin sysimusta kupoli. Uskonto, 200. *Vanha testamentti*, 221. Entä *Uusi testamentti*? Odotin, mutta numeroa ei kuulunut. En pystynyt hermoilultani muistamaan, etten pystynyt muistamaan yksinkertaisiakaan asioita. Kaivoin käsilaukusta muistikirjani, ja aivan: 225. Olisihan tuo pitänyt tietää.

Deweyn kymmenluokitusjärjestelmä oli ollut lempijuttuni kirjastokurssilla. Sen kehitti yhdysvaltalainen kirjastonhoitaja Melvil Dewey vuonna 1873, ja siinä kirjat järjestetään hyllyihin aihepiireittäin määritellyn luokan mukaan. Kaikelle on oma numeronsa, minkä ansiosta kuka vain voi löytää kirjan kuin kirjan mistä vain kirjastosta. Esimerkki: äiti oli ylpeä kotitaloustaidoistaan (648); isä nautti salaa kamari-musiikista (785); kaksosveljeni oli enemmän 636.8-ihmisiä, kun taas minun suosikkini oli 636.7 (kissa vs. koira).

Saavuin *le grand boulevardille* ja sille tietylle korttelin pituiselle pätkälle, jonka varrella kaupunki ravisti harteiltaan työläisen palttoon ja pukeutui minkkiturkkiin. Hiilen kitkerä haju antoi tilaa *Joy'n* hunajaiselle jasmiinin tuoksulle, naisille, jotka ihailivat Nina Riccin näyteikkunan mekkoja ja Kislavin vihreitä nahkahansikkaita. Hiukan myöhemmin väistin muusikkolaumaa, joka pelmahti kurtuisia nuottiarkkeja myyvästä liikkeestä, ohitin sinioivisen barokkirakennuksen ja käännyin kulmasta kapealle sivukadulle. Osasin reitin ulkoa.

Rakastin Pariisia ja sen salaisuuksia. Kuten kirjojen kannet, niin nahkaiset kuin kankaisetkin, myös jokainen

pariisilaisovi avautui yllättävään maailmaan. Sisäpihalla saattoi odottaa sekalainen rykelmä polkupyöriä tai tanakka, luudalla aseistautunut portinvartija. Kirjaston massiivisen puuportin takana oli salainen puutarha, jossa yhdeltä reunaltaan orvokkirivin ja toiselta nurmikon reunustama valkea, mukulakivien peittämä pihatie johti jykevän, tiilestä ja kivistä tehdyn rakennuksen luo. Pääoven yllä hulumisivat vierekkäin Ranskan ja Yhdysvaltain liput. Astuin sisään ja ripustin takkini huteraan naulakkoon. Nuuhkin maailman parasta tuoksua, vanhojen kirjojen sammaleisen aromin ja tuoreiden sanomalehtien yhteen kietoutunutta parfyymia. Olin kotona.

Haastatteluun oli vielä muutama minuutti aikaa. Kuljin ohi lainaustiskin, jonka äärellä aina yhtä elegantti virkailija kuunteli asiakkaiden murheita ("Mistäpäin Pariisia kulkija löytäisi kunnan pihvin?" kysyi vastikään kaupunkiin saapunut cowboysaappaissa kopisteleva matkailija; "Miksi pitää maksaa sakkoa, kun en edes lukenut loppuun koko kirjaa?" tivasi puolestaan riidanhaluinen madame Simon), ja menin hiljaisen ja kodikkaan lukusalin puolelle.

Ranskalaisten parvekkeiden luona olevan pöydän ääressä professori Cohen luki sanomalehteä riikinkukonsulka rennosti nutturasta törröttäen ja herra Pryce-Jones silmäili *Timea* piippua tuprutellen. Tavallisena päivänä olisin jo huikannut tervehdyksen, mutta haastattelusta hermostuneena hakeuduin turvaan mielikolikkaani hyllyjen katveeseen. Oli ihanaa olla keskellä tarinoita, joista osa oli ikivanhoja ja toisilla oli ikää tuskin kuukauttakaan.

Pitäisikö Rémylle lainata jokin romaani? Yhä useammin heräsin öisin, mihin aikaan yöstä tahansa, lentolehtisiä kirjoittavan veljeni kirjoituskoneen naputukseen. Jos

artikkelin aiheena ei ollut se, miten Ranskan tulisi auttaa Espanjan sisällissotaa pakenevia, veli kirjoitti, miten Hitler oli valtaamassa Euroopan samaan tapaan kuin oli jo haukannut palan Tšekkoslovakiaa. Ainoa asia, joka sai Rémyn unohtamaan huolensa – tarkemmin sanoen toisten huolet – oli hyvä kirja.

Kuljetin sormeani pitkin kirjanselkämiksiä. Valitsin yhden ja avasin sen mielivaltaisesta kohdasta. En koskaan arvioinut kirjaa alun perusteella, se olisi tuntunut samalta kuin eräät ensitreffit (jotka jäivät myös viimeisiksi), joiden aikana sekä minä että se toinen hymyilimme aivan liian innokkaasti. Sen sijaan avasin keskipaikkeilta sellaisesta kohdasta, jolla kirjailija ei koettanut tehdä minuun vaikutusta. ”Elämässä on pimeyttä ja valoa”, sivulla luki. ”Sinä olet yksi valoista, kaiken valon valo.” *Oui. Merci, Mr. Stoker.* Juuri näin olisin halunnut sanoa Rémylle jos vain olisin osannut.

Olin jo myöhässä. Kiirehdin lainaustiskille, allekirjoitin lainauskortin ja livautin *Draculan* käsilaukkuuni. Johtajatar odotti. Ruskeat hiukset olivat tutulla nutturalla, käsi piteli hopeanväristä kynää.

Neiti Reeder tunnettiin laajalti: hän kirjoitti artikkeleita sanomalehtiin ja toivotti radiossa kaikki sydämellisesti tervetulleiksi Amerikkalaiseen kirjastoon. Olipa tulija opiskelija, opettaja, sotilas, ulkomaalainen tai ranskalainen, neidin järkähtämätön mielipide oli se, että kaikille oli tilaa.

”Olen Odile Souchet. Anteeksi, että olen myöhässä; tulin kyllä hyvissä ajoin, mutta sitten avasin kirjan.”

”Lukeminen on vaarallista”, neiti Reeder sanoi tietävästi hymyillen. ”Mennään toimistooni.”

Kuljin hänen vanavedessään halki lukusalin, jossa tyylikkäästi pukeutuneet asiakkaat laskivat sanomalehtensä nähdäkseen kuuluisan johtajattaren tarkemmin. Nousimme kierreportaat ja menimme käytävää pitkin neidin kahvintuoksuiseen toimistoon, joka sijaitti rakennuksen pyhässä, ”Vain henkilökunnalle” -kyltin vartiomassa osassa. Seinällä oli suuri ilmakehän kaupungista, jonka šakiruuduilta näytävät korttelit olivat tyystin erilaisia kuin Pariisin sokkeloiset kadut.

Kiinnostukseni huomattessaan hän sanoi: ”Washington, D.C. Työskentelin aikani kongressin kirjastossa.” Hän viittasi minua istumaan ja istuutui itse työpöytänsä taakse. Pöytä pursui papereita, joista osa oli valahtamaisillaan lokerostaan, toiset taas pysyivät aisoissa rei’ittimen avulla. Pöydänkulmalla oli kiiltävä, musta puhelin. Neiti Reederin vieressä olevalla tuolilla nökötti kirjapino, josta huomasin Isak Dinesenin ja Edith Whartonin romaanit. Jokaisesta pilkkisti kirjanmerkin virkaa tekevä kirkas nauhanpätkä kuin kutsuen jatkamaan.

Minkälainen lukija neiti Reeder mahtoi olla? Toisin kuin minä hän ei koskaan jättäisi kirjaa lepäämään alasuin aukeaman kohdalta kirjanmerkin puuttumisen vuoksi. Hän ei koskaan pinoaisi kirjoja vuoteensa alle. Hänellä olisi neljä tai viisi kirjaa kesken yhtäikaa: yksi käsilaukussa linja-automatkaa varten, toinen, josta ystävä oli pyytänyt arvion, ja kolmas aivan tuntematon teos, sateisen sunnuntai-iltapäivän salainen ilo.

”Kuka on mielikirjailijasi?” neiti Reeder kysyi.

Mielikirjailijani? Mahdoton kysymys. Miten kukaan voisi valita vain yhden? Itse asiassa olimme jaotelleet Carotätini kanssa kirjat ryhmiin – oliko kirjailija kuollut vai

elävä, ulkomaalainen vai ranskalainen ja niin edelleen – jotta emme olisi joutuneet päättämään. Mietin kirjoja, joita olin koskettanut hetki sitten lukusalissa, kirjoja, jotka olivat koskettaneet minua. Ihailin Ralph Waldo Emersonin ajattelutapaa: *Niin kauan kuin luen ja kirjoitan, en ole yksin, vaikka kukaan ei olisi seurassani.* Ihailin myös Jane Austenia, jonka 1800-luvun teksti päti yhä, sillä monen naisen tulevaisuus määräytyi nykyäänkin sen mukaan, kenen kanssa hän avioitui. Kun ilmoitin kolme kuukautta sitten vanhemmilleni, etten tarvitse aviomiestä, isä tuhahti ja alkoi tuoda joka viikko sunnuntaiaterialle jonkun alaisistaan. Aivan kuten äiti satoi kalkkunan ja toi sen sitten persiljalla koristettuna pöytään, isä asetti jokaisen kandidaatin tarjottimelle: ”Marc ei ole ollut päivääkään poissa töistä, ei edes silloin, kun sairastui flunssaan!”

”Kyllähän sinä kuitenkin luet?”

Isä valitti usein, että suuni toimi nopsemmin kuin aivoni. Turhautumisen puuskassa vastasin neiti Reederin ensimmäiseen kysymykseen:

”Suosikkini kuolleista kirjailijoista on Dostojevski, koska pidän hänen luomastaan Raskolnikovin hahmosta. Hän ei ole ainoa, joka haluaisi kalauttaa jonkun hengiltä.”

Hiljaisuus.

Miksi en ollut sanonut jotain normaalia, esimerkiksi että elossa olevista kirjailijoista suosikkini oli Zora Neale Hurston?

”Oli kunnia saada tavata teidät.” Lähdin kohti ovea, koska haastattelu oli varmasti päättynyt.

Olin jo tarttumassa posliiniseen ovennuppiin, kun kuulin neiti Reederin sanat: *”Heittäydy suoraan ja suuremmin*

pohtimatta keskelle elämää äläkä pelkää: virta kyllä kuljettaa sinut rantaan ja pääset taas jaloillesi.”

Suosikkikohtani *Rikoksesta ja rangaistuksesta*. 891.73.
Käännyin kannoillani.

”Useimmat ehdokkaat sanovat suosikikseen Shakespearen” neiti sanoi.

”Ainoa kirjailija, jolla on ikioma Dewey-desimaali.”

”Jotkut mainitsevat *Kotiopettajattaren romaanin*.”

Se olisi ollut normaali vastaus. Miksi en sanonut Charlotte Brontëa, tai itse asiassa maininnut ketä tahansa Brontëa? ”Minäkin pidän Janesta. Brontën sisaruksilla on yhteinen luokka, 823.8.”

”Mutta pidin vastauksestasi.”

”Niinkö?”

”Ilmaisit sen, miltä sinusta tuntuu, etkä sitä, mitä kuvittelit minun haluavan kuulla.”

Se oli totta.

”Älä pelkää erilaisuutta.” Neiti Reeder nojautui eteenpäin. Kohtasin hänen älykkään ja levollisen katseensa. ”Miksi haluat tänne töihin?”

En voinut kertoa todellista syytä, se olisi kuulostanut kamalalta: ”Opettelin Deweyn järjestelmän ulkoa ja sain kirjastokurssista täydet arvosanat.”

Hän vilkaisi hakemustani. ”Arvosanasi ovat vaikuttavat, mutta et ole vielä vastannut kysymykseeni.”

”Olen tämän kirjaston asiakas. Ja rakastan englannin kieltä.”

”Huomaan kyllä”, hän vastasi aavistuksen verran pettyneen kuuloisesti. ”Kiitos käynnistäsi. Mitä päätämmekin, ilmoitamme sinulle asiasta muutaman viikon kuluessa. Saatan sinut ulos.”

Pihalle päästyäni tuhaudin turhautuneena. Olisi ehkä pitänyt myöntää työnhaun todellinen syy.

”Mikä hätänä, Odile?” professori Cohen kysyi. Rakastin professorin englantilaisen kirjallisuuden luentosarjaa, joka täytti Amerikkalaisen kirjaston salin seisomapaikkoja myöten. Tuttu violetti saali harteillaan hän teki *Beowulf*in kaltaisista pelottavista järkäleistä helpommin lähestyttäviä, ja luennoissa oli aina hyppysellinen ovelaa huumoria. Hän kuljetti vanavedessään menneiden aikojen skandaalien pilvenhattaroita, joihin hänen parfyyminsä orvokin-sävyt sekoittuivat. *Madame le professeurin* kerrottiin olevan kotoisin Milanosta. Hän oli jättänyt taakseen loistokkaan uran prima ballerinana (kuten myös pitkäpiimäisen aviomiehen) seuratakseen rakastajaansa Brazzavilleen. Palattuaan Pariisiin (yksin) hän kirjoittautui Sorbonnen yliopistoon ja läpäisi, aivan kuten Simone Beauvoir, lähes mahdollottomana pidetyn valtiollisen *l’agrégation*-tasokokeen, joka soi mahdollisuuden opettaa korkeakoulussa.

”Odile?”

”Nolasin itseni työhaastattelussa.”

”Sinäkö, fiksu nuori nainen? Kerroitko neiti Reederille, ettet jättänyt yhtään luennoistani väliin? Olisivatpa kaikki opiskelijani yhtä tunnollisia!”

”En tainnut mainita sitä.”

”Sano kiitoskirjeessä kaikki se, mitä haluat kertoa hänelle.”

”Ei hän minua valitse.”

”Elämä on kovaa peliä. Taistele sen eteen, mitä haluat.”

”En ole oikein varma asiasta...”

”Mutta minäpä olen. Luuletko, että ne vanhanaikaiset Sorbonnen miehet valitsivat minut tuosta vain? Tein

pahuksen lujasti töitä vakuuttaakseni heidät siitä, että nainenkin pystyy opettamaan yliopistossa.”

Nostin katseeni. Ennen olin kiinnittänyt huomiota vain professorin violettiin saaliin. Nyt näin hänen teräksiset silmänsä.

”Itsepäisyydessä ei ole mitään pahaa”, hän jatkoi, ”vaikka isäni toki valitti, että minun oli aina pakko saada viimeinen sana.”

”Niin minunkin. Olen kuulemma hellittämätön.”

”Ota kaikki hyöty irti siitä ominaisuudesta.”

Hän oli oikeassa. Mielikirjojeni sankarittaret eivät koskaan luovuttaneet. Professorin ehdotuksessa että esittelisin ajatukseni kirjeessä oli ideaa, sillä kirjoittaminen on helpompaa kuin puhuminen kasvotusten: asioita voi viivata yli ja kirjoittaa ne tarvittaessa vaikka sata kertaa uusiksi.

”Olette oikeassa”, sanoin.

”Tietysti olen! Kerron johtajattarelle, että sinä esität luennoillani aina parhaat kysymykset, niin läpäiset takuulla hänen seulansa.” Hän huiskautti saaliaan ja palasi kirjastoon.

Miten alamaissa ikinä olinkin, Amerikkalaisessa kirjastossa oli aina joku, joka nosti elämäni jälleen raiteilleen. Kirjasto oli paljon enemmän kuin vain kiviseinät ja kasa kirjoja: sen koossa pitävä voima olivat ihmiset, jotka välittivät muista. Olin viettänyt paljon aikaa muissakin kirjastoissa ja niiden kovilla puutuoleilla kuunnellen kohteliaita tervehdysfraaseja. ”*Bonjour, mademoiselle. Au revoir, mademoiselle.*” Aivan kelvollisia *bibliothèqueja*, niistä vain puutui toverillinen yhteisöllisyys. Amerikkalainen kirjasto oli koti.

”Odile! Odota!” Herra Pryce-Jones, eläkkeellä oleva englantilaisdiplomaatti, saapui paisley-solmio väpättäen ja hänen vanavedessään kiri luetteloinnista ja kirjanpidosta vastaava rouva Turnbull sinertävän harmaa otsatukka virossa kuten aina. Professori Cohen oli epäilemättä kertonut heille pettymyksestäni.

”Peliä ei ole koskaan menetetty”, herra Pryce-Jones sanoi taputtaen kömpelösti olkapäätäni. ”Saat kyllä johtajattaren puolellesi. Kirjoitat vain omat perustelusi kuten pätevä ja asiansa osaava diplomaatti konsanaan.”

”Lopettakaa nyt toki tuo paapominen!” rouva Turnbull komensi ja kääntyi sitten minun puoleeni: ”Me winnipegiläiset olemme tottuneet koviin oloihin, ne ovat tehneet meistä tällaisia kuin olemme. Talvisin ulkona voi olla miinus neljäkymmentä, mutta toisin kuin amerikkalaiset, me emme valita.” Muistaessaan, miksi oli lähtenyt toimitustaan – mikä mainio tilaisuus komennella jotakuta! – hän heristi luisevaa sormeaan kasvojeni edessä. ”Piristyt nyt äläkä ota kuuleviin korviisiikaan, jos joku koettaa torjua sinut!”

Hymyilin, kun tajusin, ettei kotona ole salaisuuksia. Ja minä siis hymyilin, se oli sentään jo jotain.

Kotiin päästyäni en enää tuntenut oloani hermostuneeksi. Kirjoitin:

Hyvä neiti Reeder,

Kiitos, kun sain keskustella kanssanne työpaikasta, jo pelkkä haastattelumahdollisuus tuntui upealta. Kirjastonne on minulle tärkeämpi kuin mikään muu paikka koko Pariisissa. Kun olin pieni, Caroline-tätini toi minut sinne satutunnille. Hänen ansiostaan aloin opiskella englantia

ja rakastuin Amerikkalaiseen kirjastoon. Vaikka en enää voikaan olla tätini seurassa, etsin häntä yhä kirjastosta: kun avaan kirjan, vilkaisen sen takana olevaan taskuun toivoen, että näkisin hänen nimensä lainauskortissa. Kun luen samaa kirjaa, jota hän on lukenut, tunnen hänen olevan yhä lähelläni.

Kirjasto on turvasatamani. Löydän aina hyllyjen lomasta oman pikku nurkan, jossa voin lukea ja unelmoida. Haluan varmistaa, että kaikilla olisi sama mahdollisuus, ja aivan erityisesti niillä, jotka tuntevat olevansa erilaisia ja kaipaavat paikkaa, jota voisivat kutsua kodikseen.

Allekirjoitin kirjeen, työhaastattelu oli nyt päättynyt.

2. LUKU

Lily

Froid, Montana, 1983

Rouva Gustafson asui naapurissa. Selän takana häntä sannottiin sotamorsiameksi, mutta ei hän minusta morsiamelta näyttänyt. Ensinnäkään hän ei ikinä pukeutunut valkoiseen, ja sitä paitsi hän oli vanha, paljon vanhempi kuin äiti ja isä. Kaikkihan tietävät, että morsian tarvitsee myös sulhasen, mutta hänen aviomiehensä oli kuollut ajat sitten. Vaikka hän puhui sujuvasti kahta kieltä, hän ei yleensä jutellut kenenkään kanssa. Hän oli kyllä asunut talossaan jo vuodesta 1945, mutta silti hän oli yhä vain se nainen joka oli tullut tänne muualta.

Hän oli Froidin ainoa sotamorsian, vähän niin kuin tohtori Stanchfield oli paikkakunnan ainoa lääkäri. Kurkistin joskus rouvan olohuoneeseen, jossa jopa pöydät ja tuolitkin olivat ulkomaisia – siroja kuin nukkekodin huonekalut koristeellisine pähkinäpuisine jalkoineen. Katsoin salaa hänen postilaatikkoonsa, jossa oli Chicagosta asti lähetettyjä, Madame Odile Gustafsonille osoitettuja kirjeitä. Toisin kuin tutut Triciat ja Tiffanyt, Odile kuulosti minusta eksoottiselta. Hän oli kuulemma tullut

Ranskasta. Koska halusin tietää hänestä lisää, kaivoin tietosanakirjasta Pariisista kertovia artikkeleita. Niissä oli kuvia Notre-Damen harmaista gargoileista ja Napoleonin Riemukaaresta, mutta mikään lukemani ei vastannut kysymykseeni siitä, miksi rouva Gustafson oli erilainen kuin muut.

Hän ei ollut samanlainen kuin tavalliset Froidin rouvat. He olivat pulleita kuin peukaloiset, ja heidän lököttävät puseronsa ja tylsät kenkensä olivat harmaita kuin pulun sulat. Muut rouvat tulivat ruokakauppaan papiljotit päässä, mutta rouva Gustafson vei roskiksenkin aina parhaimmissaan eli vekkihameessa ja korkokengissä. Uumaa korosti punainen vyö. Aina. Ja jopa kirkossa hän käytti kirkasta huulipunaa. ”Tuo se totisesti usko liikoja itseltään”, muut rouvat mutisivat, kun hän purjehti paikalleen aivan etupenkien tuntumaan kupuhatun lieri silmiensä varjona. Kukaan muu ei käyttänyt hattua, ja useimmat seurakuntalaiset istuivat takana välttääkseen Jumalan tarkkaavaisen katseen. Tai pastorin.

Tuona aamuna Rautakaulus-Maloney kehotti meitä rukoilemaan niiden 269 matkustajan puolesta, joiden Boeing 747 -koneen Neuvostoliiton K-8-ohjukset olivat ampuneet alas taivaalta. Televisiossa presidentti Reagan oli kertonut meille iskusta, joka oli kohdistunut Anchoragesta Souliin matkalla olleeseen koneeseen. Kirkonkellojen kumistessa hänen sanansa soivat korvissani: ”Tunnumme surua, järkytystä, vihaa... Neuvostoliitto rikkoi kaikkia ihmisoikeuden käsitteitä vastaan... tällainen epäinhimillinen raakuus tuskin yllättää ketään...” Hänen sanoistaan päätellen neuvostoliittolaiset olivat valikoimattomia murhaajia, jotka kykenivät tappamaan vaikka lapsia.

Kylmä sota aiheutti väristyksiä jopa Montanassa. Ilma-voimien Malmstromin tukikohdassa työskentelevä Walt-setäni kertoi, että tasangoillemme oli kylvetty tuhat Minuteman-ohjusta aivan kuin ne olisivat perunoita. Ydinkärjet odottivat pyöreissä sementtiholveissaan kärsivällisesti mitä tuleman pitää. Setä kehuskeli, että Minutemanit olivat tehokkaampia kuin pommit, jotka tuhosivat Hiroshiman. Ohjukset osasivat kuulemma etsiä muita ohjuksia, joten neuvosto-ohjukset eivät hakeutuisikaan Washingtoniin vaan suuntaisivat meitä kohti. Silloin omat Minutemanimme kohoaisivat ilmaan ja iskisivät Moskovaan nopeammin kuin minulta menee kouluunlähtöön.

Jumalanpalveluksen jälkeen seurakunta lampsi kadun yli seurakuntatalolle kahville, munkeille ja kunnan juorulle. Menin äidin kanssa jonottamaan leivonnaisia, miehet puolestaan ja isä heidän joukossaan kerääntyivät kahvinkeittimen luo pankinjohtaja Iversin ympärille. Isä teki kuusi päivää viikossa töitä siinä toivossa, että pääsisi joskus apulaisjohtajaksi.

”Neukat, ne jumalattomat siat, eivät päästä ketään etsimään ruumiita.”

”Kennedyn presidenttikaudella maanpuolustusbudjetti oli seitsemänkymmentä prosenttia suurempi kuin nykyään.”

”Olemme tyrkyllä kuin tarjottimella.”

Kuulin mutten kuunnellut – kylmän sodan kaiken peittävän varjon alla nämä keskustelut olivat sunnuntaitten vakioääniraitaa. Minulla oli niin kova kiire kasata lautaselleni pieniä munkkipalleroita, donitsien keskustoja, että en hetkeen huomannut äidin vinkuvaa hengitystä. Yleensä kohtaukseen oli jokin syy: ”On sadonkorjuun aika, ja ilmassa oleva pöly laukaisee astmani” tai ”Isä Maloney

viuhtoo suitsukettaan kuin hyönteisiä myrkyttäisi”. Nyt äiti kuitenkin tarttui olkavarteeni sen kummempia selittelemättä. Vein hänet lähimmän pöydän ääreen aivan rouva Gustafsonin lähelle. Äiti lysähti metallituolille ja veti minut viereensä.

Koetin saada isän huomaamaan meidät.

”Ei tässä mitään, älä nyt tee tästä numeroa.” Äidin äänensävy ei sallinut vastaväitteitä.

”Kauhea juttu se niiden ihmisten kohtalo siinä lentokoneessa”, rouva Ivers sanoi pöydän toiselta puolelta.

”Juuri siksi pysyttelen kotona”, rouva Murdoch sanoi. ”Pelkkää murhetta tulee, jos sillä lailla humputtelee ympäriinsä.”

”Monet syyttömät ihmiset saivat surmansa”, sanoin. ”Presidentti Reaganin mukaan siinä kuoli myös yksi kongressiedustaja.”

”Yksi siipiveikko vähemmän.” Rouva Murdoch survaisi loput donitsistaan ruskeiden hampaittensa väliin.

”Eihän nyt noin saa sanoa, kyllä ihmisen pitää voida astua lentokoneeseen ilman pelkoa siitä, että hänet ammutaan alas”, sanoin.

Rouva Gustafson katsoi minua silmiin ja nyökkäsi kuin pitäisi ajatustani tärkeänä. Olin tehnyt hänen elämänsä tarkkailusta liki harrastuksen, mutta tämä oli ensimmäinen kerta, kun hän huomasi minut.

”Kannanottosi osoittaa rohkeutta”, hän sanoi.

Kohautin hartioitani. ”Ei pitäisi olla suotta ilkeä.”

”Olen täysin samaa mieltä kanssasi”, hän sanoi.

Ennen kuin ehdin vastata, herra Ivers mylvi: ”Kylmää sotaa on jatkunut jo melkein neljäkymmentä vuotta. Emme voita ikinä.”

TOSITAPAHTUMIEN INSPIROIMA HERKKÄ LUKUROMAANI

Pariisi vuonna 1939. Nuorella ja kunnianhimoisella Odile Souchet'lla on kaikki paikoillaan elämässä ja unelmatyö Pariisin kuuluisassa amerikkalaisessa kirjastossa. Kun natsiarmeija marssii kaupunkiin, Odile on vaarassa menettää kaiken hänelle rakkaan, mukaan lukien korvaamattoman kirjaston. Yhdessä kollegojensa kanssa Odile liittyy vastarintaliikkeeseen aseenaan kaikista tehokkain: kirjat. Kun sota vihdoin päättyy, joutuu Odile vapauden sijaan kokemaan kohtalokkaan petoksen katkeran piston.

Montana, Yhdysvallat vuonna 1983. Lily on yksinäinen teini-ikäinen etsimässä seikkailua montanalaisessa pikkukylässä. Hänen uteliaisuutensa herättää yksinäinen, iäkäs naapuri, Madame Odile Gustafson. Kun Lily saa tietää naapurinsa menneisyydestä, hän huomaa heidän jakavan saman rakkauden kieleen, saman kaipuun ja petoksen aiheuttaman tuskan.

JANET SKESLIEN CHARLESIN *Kirjasto Pariisin sydämessä* on voimakas tarina tekojemme seurauksista ja niistä ihmisistä, jotka tekevät meistä meidät – perheestä, ystävistä, kirjailijoista.

